

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

SOME ASPECTS OF THE COMPOSITION AND ANALYSIS OF FINANCIAL REPORTING OF THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

УДК 657

Шум М.А.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу Харківський інститут фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

Доровської О.Ф.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та соціальних наук Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Чуприна С.М.

студентка Харківський інститут фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

Питання складання та аналізу фінансової звітності підприємства в сучасних умовах господарювання в Україні набувають особливого значення. У роботі розглянуто деякі основні принципи формування фінансової звітності, які нині діють, низку методичних питань аналізу фінансового стану підприємства та вдосконалення його інформаційного забезпечення. Досліджено деякі напрями вдосконалення інформаційного й аналітичного складників фінансової звітності, підвищення її прогностичного значення. Розглянуто основні проблеми та напрями розвитку фінансової звітності на сучасному етапі розвитку економіки України й її зближення з Міжнародними стандартами фінансової звітності. Визначено напрями планування показників у фінансовій звітності й обґрунтовано економічну доцільність цього процесу. Проведено дослідження з питань розвитку теоретичних і методологічних положень та розроблено практичні підходи до вдосконалення фінансової звітності.

Ключові слова: фінансова звітність, аналіз, фінансовий стан, підприємство, інформаційне забезпечення.

Вопросы составления и анализа финансовой отчетности предприятия в современных

условиях хозяйствования в Украине приобретают особое значение. В работе рассмотрены некоторые основные принципы формирования финансовой отчетности в настоящее время, ряд методических вопросов анализа финансового состояния предприятия и совершенствование его информационного обеспечения. Исследованы некоторые направления совершенствования информационной и аналитической составляющих финансовой отчетности, повышения ее прогностического значения. Рассмотрены основные проблемы и направления развития финансовой отчетности на современном этапе развития экономики Украины и ее сближения с Международными стандартами финансовой отчетности. Определены направления планирования показателей в финансовой отчетности и обоснована экономическая целесообразность этого процесса. Проведены исследования по вопросам развития теоретических и методологических положений и разработаны практические подходы по совершенствованию финансовой отчетности.

Ключевые слова: финансовая отчетность, анализ, финансовое состояние, предприятие, информационное обеспечение.

The issues of compiling and analyzing the financial statements of an enterprise in modern business conditions in Ukraine are of particular importance. The purpose of the study is to study the formation, formation of financial statements and the development of theoretical and practical recommendations for improving financial reporting and methodological support for the analysis of the financial condition of the company. In the work, some basic principles of the formation of financial statements at present, a number of methodological issues of analyzing the financial condition of the company and improving its information support were considered. Were investigated some directions of improving the information and analytical components of the financial statements, increasing its predictive value. The main problems and directions of development of financial reporting at the current stage of development of the Ukrainian economy and its convergence with International Financial Reporting Standards are considered. The features of economic development and the main economic processes that are currently taking place in Ukraine were investigated. These processes are investigated in terms of the convergence of accounting standards with International Financial Reporting Standards. The processes of globalization and their impact on changes in financial statements were reviewed. The crucial role of planning in developing and reforming the accounting and financial reporting system was identified. The directions of planning indicators in the financial statements were determined and the economic feasibility of this process was justified. Studies have been conducted on the development of theoretical and methodological provisions and practical approaches have been developed to improve financial reporting. In our opinion, the problem of a number of available methods is the uniformity of the established normative values of indicators characterizing the financial condition of organizations, without making timely changes to the analysis methodology due to changes in accounting and reporting, without taking into account the regional characteristics of the economic environment in which they work, without taking into account the type and volume of their activities and other features.

Key words: financial reporting, analysis, financial condition, enterprise, information support.

Постановка проблеми. Особливістю розвитку ринку в Україні стало те, що стрибкоподібно зросла невизначеність зовнішнього середовища економічного простору підприємств. У результаті ринкових перетворень з'явилися нові суб'єкти господарювання та нові користувачі повної, достовірної й об'єктивної економічної інформації про господарську діяльність підприємств. Основним джерелом такої інформації є фінансова звітність підприємства, яка включає найбільш концентровані категорії, які оцінюють безпеку налагодження ділових відносин – показники платоспроможності та фінансової стійкості. У зв'язку із цим сучасний бізнес як із боку зовнішніх користувачів, так і з боку внутрішніх висуває дуже жорсткі вимоги до обліково-аналітичної інформації. Нові умови

організації і ведення бізнесу вимагають не тільки впровадження принципово інших способів господарювання, а й зміни поглядів на сутність і зміст основних робіт, які виконуються фахівцями обліково-аналітичних відділів підприємства для забезпечення ритмічної і рентабельної його роботи [1; 2; 5; 9; 10]. Серед цих робіт – аналіз фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуалізуючи тему дослідження, відзначаємо, що з розвитком ринкових відносин в Україні дуже динамічно змінюються принципи організації і методологія вітчизняного бухгалтерського обліку та звітності. Однак інструментарій аналізу фінансового стану підприємств залишається практично без змін із часів планової економіки. Як і раніше,

аналітики, застосовуючи умовні нормативні значення оцінюючих коефіцієнтів, роблять висновки про фінансовий стан конкретного підприємства. Необхідність удосконалення методики аналізу фінансового стану підприємства на основі його фінансової звітності, недостатня практична розробленість проблеми в сучасних умовах визначили особливу важливість дослідження і свідчать про актуальність даної теми.

Теоретичні та практичні аспекти формування фінансової звітності, її аналізу й оцінки фінансового стану підприємства в сучасних умовах знайшли відображення в працях таких учених, як: С.Л. Безручук [1], О.О. Гуменюк [2], Т.В. Журавльова [4], О.А. Лаговська [5], Л.М. Малярець, А.В. Штереверя [6], О.О. Осадча [9], С.В. Саліта [10] та ін.

Водночас низка методичних питань аналізу фінансового стану й удосконалення його інформаційного забезпечення є невирішеною досі. Цими обставинами зумовлені вибір теми та формулювання мети дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення становлення, формування фінансової звітності та розроблення теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансової звітності та методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринку в Україні ставить перед підприємствами завдання вижити і розвиватися в умовах жорсткої конкуренції. Основна інформація, яка використовується управлінцями підприємств і зовнішніми користувачами, формується в системі бухгалтерського обліку, тому особливо в останні десятиліття спостерігається зростання управлінських функцій бухгалтерського обліку і звітності. На основі цієї інформації приймаються оперативні, тактичні, стратегічні рішення.

Фінансова звітність, як свідчить світова практика, є одним із найважливіших інструментів ринкових відносин, забезпечуючи кожного користувача необхідною йому фінансовою інформацією. З переходом до ринку в Україні змінилися погляди на бухгалтерський облік і звітність, змінилися цілі й завдання бухгалтерського обліку та звітності, змінилися користувачі фінансової звітності, змінилися власники підприємств, тобто нові умови функціонування підприємств диктують нові правила вдосконалення системи оподаткування, реформування бухгалтерського обліку та його гармонізації з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Становлення звітності в Україні йшло і за лінією ускладнення, і за лінією уніфікації структури форм звітності. Останні сімнадцять років розвиток української фінансової звітності знаходиться в стані реформування з метою її зближення з МСФЗ.

При цьому істотно змінюються методика розрахунку і економічний зміст показників, які є основною інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємств. Однак формалізовані алгоритми розрахунку основних коефіцієнтів фінансового аналізу та їх умовно встановлені нормативи залишаються без зміни. У зв'язку із цим актуалізуються питання вдосконалення методики аналізу та оцінки фінансового стану підприємств.

Українська фінансова звітність, зокрема баланс, за останні роки істотно змінилася в бік зближення з МСФЗ. Під час складання балансу нормативним регулюванням тепер закладена можливість: використання декількох оцінок одного й того ж об'єкта обліку; нарахування та відображення оціночних резервів; відображення наслідків умовних фактів господарської діяльності та ін. У зв'язку із цим перед проведенням аналізу фінансового стану підприємств і під час формування аналітичного балансу (або ущільненого балансу-нетто) доцільно врахувати ці та ще низку обставин. Сьогодні можна стверджувати, що фінансова звітність – це дуже динамічна категорія, оскільки в постійному підвищенні значущості облікової інформації, у вдосконаленні способів її обробки і використання для цілей управління проявилася тенденція розвитку бухгалтерського обліку та звітності. Однак у процесі даного дослідження встановлено, що вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні проходить із більшою швидкістю, ніж розвиток аналітичного інструментарію, тобто формати звітних бухгалтерських форм постійно змінюються, а формалізовані алгоритми розрахунку основних показників фінансового аналізу залишаються тривалий час без зміни, виникає об'єктивна необхідність щодо вдосконалення інформаційного забезпечення аналітичних процесів на підприємствах.

Функції бухгалтерського обліку в управлінні підприємством у більшості сучасних українських підприємств реалізуються лише після завершення звітного періоду. У сучасних умовах господарювання необхідно відродити планування показників форм фінансової звітності та розвинути методику прогнозування показників балансу (звіту про фінансовий стан), що включає формування структури балансу підприємства на основі нормативних коефіцієнтів співвідношення позикових і власних коштів і забезпеченості запасів власними обіговими коштами, що сприяє підвищенню якості інформаційного забезпечення аналізу та прогнозування фінансового стану підприємства. Для управління активами і пасивами підприємства надійною базою може служити аналіз її фінансового стану, який є невід'ємною частиною більшості рішень, що стосуються діяльності, кредитування, інвестування та ін., тобто основна мета аналізу фінансового стану – виявлення й оцінка тенден-

цій розвитку фінансових процесів на підприємстві. Менеджеру ця інформація необхідна для розроблення адекватних управлінських рішень щодо зниження ризику і підвищення прибутковості фінансово-економічної діяльності підприємства, інвестору – для вирішення питання доцільності інвестування, банкам – для визначення умов кредитування фірми. Тому наявність фінансового аналізу зумовлена його необхідністю, тому що не можна вести господарство без певного рахунку і не маючи уявлення про майновий стан підприємства, а також про чинники, під впливом яких він може змінитися.

Проведене дослідження з питань розвитку теоретичних і методичних положень і розроблення практичних підходів до вдосконалення фінансової звітності та розвитку аналітичного інструментарію аналізу фінансового стану підприємства дало змогу сформулювати певні висновки і пропозиції. Зі змінами, що відбуваються в економіці країни, так само як і світу, ставала очевидною необхідність пристосування української системи бухгалтерського обліку до мінливих економічних відносин, концептуальної переробки всієї нормативно-методичної бази обліку та звітності. Причому вдосконалення звітності в умовах зміни нормативно-правової бази йшло то по лінії ускладнення форм і збільшення кількості показників у них, то по лінії уніфікації та скорочення обсягу інформації. Переважно ці зміни відносилися до зміни структури змісту показників основної звітної форми фінансової звітності – балансу (звіту про фінансовий стан) [7; 8]. За результатами проведеного змістового аналізу й критичної оцінки розвитку правової забезпеченості, складу і змісту фінансової звітності та аналітичного інструментарію аналізу фінансового стану підприємств виявлено відставання розвитку аналітичного інструментарію аналізу фінансового стану від змін у бухгалтерському обліку та звітності.

Аналіз невеликої кількості показників балансу довів, що економічний зміст показників звітності в різні періоди часу різний. Однак, аналізуючи аналітичний інструментарій (показники і коефіцієнти) аналізу фінансового стану, можна відзначити, що порядок розрахунку показників залишається весь цей час тим самим. І, що особливо важливо, встановлені нормативи показників залишаються колишніми і прочитання (економічний зміст) показників не змінилося. Наприклад, дотепер під час аналізу платоспроможності та фінансової стійкості багато авторів пропонували оцінити задовільність структури балансу через порівняння коефіцієнтів ліквідності з установленими нормативами. Виходячи з дослідження традиційних методів аналізу фінансового стану підприємств, обґрунтовані висновки про те, що практично всі вивчені методи аналізу та оцінки фінансового стану підпри-

ємств базовими показниками оцінки платоспроможності та фінансової стійкості представляють коефіцієнти ліквідності (абсолютної, швидкої та поточної), коефіцієнт забезпеченості запасів власними обіговими коштами і коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів. При цьому в основі оцінки фінансового стану лежить методика порівняння названих фактичних коефіцієнтів з установленими у фінансовій теорії нормативними їх значеннями, за результатами якої висновки за окремими показниками полярно відрізняються. Необхідне внесення доповнень до методики оцінки фінансової стійкості підприємств, які передбачають розгляд кожного показника, отриманого в результаті аналізу з погляду відповідності його рівня нормальному для даного підприємства.

Аналіз фінансового стану рекомендується проводити за такими напрямками: аналіз ліквідності і платоспроможності, аналіз фінансової стійкості, аналіз рентабельності, прогнозування фінансового стану. На нашу думку, проблемою низки наявних методик є уніфікованість установлюваних нормативних значень показників, що характеризують фінансовий стан підприємств, без своєчасного внесення змін у методику аналізу у зв'язку зі змінами в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, без урахування регіональних особливостей економічного середовища, в якій вони працюють, без обліку виду і обсягів їхньої діяльності та інших особливостей.

Висновки з проведеного дослідження. Обґрунтовано, що в плановій економіці норми коефіцієнтів мали сенс, тому що структура балансу підприємств штучно підтримувалася через доведення зверху нормативів на розмір запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів, інших показників, і що підприємство може бути платоспроможним і фінансово стійким за певної структури балансу, оскільки така усереднена структура балансу була взята за основу під час визначення норм показників платоспроможності та фінансової стійкості підприємств.

Сучасні умови функціонування підприємств диктують нові правила вдосконалення системи оподаткування, реформування бухгалтерського обліку та його гармонізації з Міжнародними стандартами фінансової звітності. Цей процес супроводжується наростанням протиріч між принципами і методикою бухгалтерського обліку та правилами формування інформації в податковому обліку. У зв'язку із цим виникає об'єктивна необхідність удосконалення інформаційного забезпечення процесів прийняття управлінських рішень.

Таким чином, сучасна спрямованість глобалізації економіки робить прямий вплив на національні обліково-аналітичні системи, стає причиною їх змін, оскільки під впливом нових економічних тенденцій саме в аналітичних про-

цедурах та їх інформаційному забезпеченні в середовищі економічного простору підприємств виникають проблеми, що вимагають адекватних і часто невідкладних рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безручук С.Л. Якість фінансової звітності через призму професійної етики бухгалтера. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 4. С. 3–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2017_4_3 (дата звернення: 25.03.2019).

2. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3. С. 212–216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_3_32 (дата звернення: 25.03.2019).

3. Директиви Європейського Союзу EU-Directive. *ProCertificate.Ru* : веб-сайт. URL: <http://procertificate.ru/standard/eu-directives.html> (дата звернення: 25.03.2019).

4. Журавльова Т.В. Розвиток системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 11. С. 50–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_11_14 (дата звернення: 25.03.2019).

5. Лаговська О.А. Обліково-аналітичне забезпечення вартісно-орієнтованого управління: теорія та методологія : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2012. 676 с.

6. Малярець Л.М., Штереверя А.В. Збалансована система показників в оцінці діяльності підприємства. Харків : ХНЕУ, 2008. 188 с.

7. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1373-15> (дата звернення: 25.03.2019).

8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 25.03.2019).

9. Осадча О.О. Обліково-інформаційне забезпечення господарської діяльності: функціонально-методичні підходи на сучасному етапі економічних трансформацій. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. Вип. 2(32). С. 251–260.

10. Саліта С.В. Пріоритети фінансового аналізу діяльності підприємств в умовах фінансової кризи. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8. С. 164–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2014_8_31 (дата звернення: 25.03.2019).

REFERENCES:

1. Bezruchuk S.L. (2017) Yakist finansovoi zvitnosti cherez pryzmu profesiinoi etyky bukhhaltera [The quality of financial reporting through the prism of professional accountant ethics]. *Visnyk Zhytomyrskoho*

derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky [Bulletin of the Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences], no. 4. pp. 3–8. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2017_4_3 (accessed 25 March 2019).

2. Humeniuk O.O. (2015) Funktsionuvannia analitychnoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstva [Functioning of analytical support of the enterprise activity]. *Stalyi rozvytok ekonomiky* [Sustainable development of the economy], no 3, pp. 212–216. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_3_32 (accessed 25 March 2019).

3. Direktivy Evropeyskogo Soyuzu EU-Directive [European Union Directives EU-Directive] *ProCertificate.Ru*. Available at: <http://procertificate.ru/standard/eu-directives.html> (accessed 25 March 2019).

4. Zhuravlova T.V. (2011) Rozvytok systemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom [Development of the system of accounting and analytical support of enterprise management]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], no 11, pp. 50–52. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_11_14 (accessed 25 March 2019).

5. Lahovska O.A. (2012) Oblikovo-analitychne zabezpechennia vartisno-orientovanoho upravlinnia: teoriia ta metodolohiia [Accounting and analytical support value-based management: Theory and Methodology], monograph. Zhytomyr: ZhDTU. (in Ukrainian).

6. Maliarets L.M. and Shtereveria A.V. (2008) Zbalansovana systema pokaznykiv v otsyntsi diialnosti pidpriemstva [The Balanced Scorecard in enterprise activities evaluation]. Kharkiv: KhNEU. (in Ukrainian).

7. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy "Metodychni rekomendatsii shchodo zapovnennia form finansovoi zvitnosti" [Methodical recommendations for completing the forms of financial statements: the order of the Ministry of Finance of Ukraine] (28.03.2013) no. 433. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1373-15> (accessed 25 March 2019).

8. Natsionalne Polozhennia (Standart) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti" [National Accounting Standard 1 "General Requirements for Financial Statements": Order of the Ministry of Finance of Ukraine] (07.02.2013) no. 73. *Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (accessed 25 March 2019).

9. Osadcha O.O. (2015) Oblikovo-informatsiine zabezpechennia hospodarskoi diialnosti: funktsionalno-metodychni pidkhody na suchasnomu etapi ekonomichnykh transformatsii [Accounting and information support business activities: functional and methodical approach at the present stage of economic transformation]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 2 (32), pp. 251–260.

10. Salita S.V. (2014) Priorytety finansovoho analizu diialnosti pidpriemstv v umovakh finansovoi kryzy [Priorities of financial analysis of enterprises in the conditions of the financial crisis]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia* [Bulletin of the Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University], no. 8, pp. 164–171. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2014_8_31 (accessed 25 March 2019).

Shum Mykhailo

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
 Head of Department of Accounting, Audit and Economic Analysis
 Kharkiv Institute of Finance
 Kyiv National University of Trade and Economics

Dorovskoy Oleksiy

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
 Senior Lecturer at Department of Economic and Social Sciences
 Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Chupryna Svitlana

Student

Kharkiv Institute of Finance Kyiv National University of Trade and Economics

SOME ASPECTS OF THE COMPOSITION AND ANALYSIS OF FINANCIAL REPORTING OF THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

The principles of organization and methodology of domestic accounting and reporting are changing very dynamically in Ukraine. However, the tools for analyzing the financial condition of enterprises remain practically unchanged since the times of the planned economy. The need to improve the method of analyzing the financial condition of the organization based on its accounting (financial) reporting, the lack of practical development of the problem in modern conditions determined the special importance of research.

The purpose of the study is to study the formation, formation of financial statements and the development of theoretical and practical recommendations for improving financial reporting and methodological support for the analysis of the financial condition of the company.

It was found that the improvement of accounting and reporting in Ukraine is proceeding at a faster pace than the development of analytical tools. Information support of analytical processes at enterprises needs to improve. Were investigated some directions of improving the information and analytical components of the financial statements, increasing its predictive value. The main problems and directions of development of financial reporting at the current stage of development of the Ukrainian economy and its convergence with International Financial Reporting Standards are considered. The directions of planning indicators in the financial statements were determined and the economic feasibility of this process was justified. Studies have been conducted on the development of theoretical and methodological provisions and practical approaches have been developed to improve financial reporting. A study of traditional methods for analyzing and evaluating the financial sustainability of enterprises made it possible to identify indicators that are repeated in all the methods: the ratio of stocks with owns working capital and the ratio of borrowed and own funds. Financial analysis is recommended in the following areas: analysis of liquidity and solvency, financial stability analysis, profitability analysis, financial forecasting.

In our opinion, the problem of a number of available methods is the uniformity of the established normative values of indicators characterizing the financial condition of organizations, without making timely changes to the analysis methodology due to changes in accounting and reporting, without taking into account the regional characteristics of the economic environment in which they work, without taking into account the type and volume of their activities and other features.

The research results can be useful for practitioners involved in the formation of financial statements and its control, as well as analysis of the financial condition of the company. The article may be of interest for educational purposes.

The paper addressed the issues of formation and improvement of financial reporting under the influence of both the processes taking place in the Ukrainian economy – rapprochement with International Financial Reporting Standards, and global processes – globalization. Some main directions for the development of financial statements were identified.